

Oz Büyücüsü'nün Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde Belirtilen 'Yetkin ve Erdemli İnsan' Öğrenci Profili Açısından İncelenmesi

An Analysis of The Wonderful Wizard of Oz of the "Competent and Virtuous Individual" Student Profile Outlined in the Common Text of the Maarif Model Curriculum

Zeynep Nergis Aydın ¹

Aydın, Z. N. (2025). Oz Büyücüsü'nün maarif modeli öğretim programları ortak metni'nde belirtilen 'yetkin ve erdemli insan' öğrenci profili açısından incelenmesi. *Bezgek yabancılar Türkçe öğretimi dergisi*, 4(1),11-21, <http://dx.doi.org/10.56987/bezgek.1638870>

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 12.02.2025
Kabul Tarihi: 27.02.2025
Yayın Tarihi: 15.03.2025

Anahtar Sözcükler

Çocuk edebiyatı
Türkiye yüzyılı maarif modeli
Değerler
Oz Büyücüsü

Öz

Toplumu ve değerleri bir araya getiren eğitim, bireylere değerlerin aktarılmasında büyük göreve sahiptir. Toplumsal varlıklarını değerlerini nesilden nesile aktararak sürdürebilir. Bu nedenle erken yaşta başlanarak bireylere değerleri benimsetmek gerekmektedir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı ürünleri önemli bir sorumluluk üstlenmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde benimsenen bütüncül eğitimin hedefi, insanı temel değerler doğrultusunda yetiştirmektir. Çocuk kitapları her ne kadar eğitsel amaçla yazılmıyor olsa da çocuk okuru her yönden gelişimini desteklemeyi amaçlayan dünyalar sunar. Bu yönüyle çocuk edebiyatı ürünleri değer öğretiminde bir araç olarak kullanılabilir. Bu çalışmanın amacı, L. Frank Baum'un *Oz Büyücüsü* adlı kitabını Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde belirtilen "Yetkin ve Erdemli İnsan" öğrenci profili açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Seçilen kitaptan toplanan veriler ise Maarif Modeli'nde belirtilen "Yetkin ve Erdemli İnsan" öğrenci profilindeki özellikler kapsamında betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmıştır. *Oz Büyücüsü* adlı kitabın, Maarif Modeli öğrenci profilinde belirtilen tüm ana başlıklara ait özelliklere yer veren karakterlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Maarif Modeli'nde yer verilen "Yetkin ve Erdemli İnsan" öğrenci profilindeki özelliklerin *Oz Büyücüsü* kitabında görülme sıklığının çoktan aza doğru sıralanışı; estetik (45), sorgulayıcı (45), merhametli (30), iradeli (24), cesaretli (23), üretken (22) sağlıklı (16), ahlaklı (10), bilge (10), vatansever (1) şeklindedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin hedefine ulaşmada *Oz Büyücüsü* adlı kitap, çocuklara karakterlerin örnekliğinde güzel ve faydalı bir eser olarak tavsiye edilebilir.

Article Info

Received: 12.02.2025
Accepted: 27.02.2025
Published: 15.03.2025

Keywords

Children's Literature
Türkiye Century
Education Model
Values
The Wonderful Wizard of Oz

Abstract

Education, which brings together society and its values, plays a crucial role in transmitting values to individuals. Societies can sustain their existence by passing their values from generation to generation. Therefore, it is essential to instill these values in individuals from an early age. In this context, children's literature assumes significant responsibility. The holistic education approach adopted in the Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (Century of Türkiye Maarif Model) Curriculum Common Text aims to nurture individuals in accordance with fundamental values. Although children's books are not primarily written for educational purposes, they present worlds that support the holistic development of young readers. In this regard, children's literature can be utilized as a tool for values education. This study aims to analyze L. Frank Baum's *The Wizard of Oz* in terms of the "Competent and Virtuous Individual" student profile outlined in the Maarif Model Curriculum Common Text. To achieve this, the study employs

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye. 802472014@ogr.uludag.edu.tr

document analysis, a qualitative research method. Document analysis involves examining written materials that contain information about the phenomenon or phenomena being investigated. The data collected from the selected book were analyzed through descriptive analysis based on the characteristics of the “Competent and Virtuous Individual” student profile specified in the Maarif Model. The findings obtained from the analysis were subsequently interpreted. The results indicate that The Wizard of Oz features characters who exhibit traits corresponding to all the main categories outlined in the Maarif Model student profile. The frequency of these characteristics in the book, from most to least prevalent, is as follows: aesthetic appreciation (45), inquisitiveness (45), compassion (30), willpower (24), courage (23), productivity (22), health consciousness (16), morality (10), wisdom (10), and patriotism (1). Given its alignment with the Maarif Model’s objectives, The Wizard of Oz can be recommended as a valuable and beneficial literary work that provides exemplary characters for children.

Giriş

Değerler toplumsal yaşamın temelini oluşturur (Güneş, 2015). Birey de toplumsal yaşamda yerini bulan bir kavramdır. Bu iki kavramı bir potada birleştiren ise eğitimidir. Bireyi ve değerleri bir araya getiren, toplumsal yaşamın bir parçası olan eğitime, değerleri bireye benimsetme noktasında epey iş düşmektedir (Tekinşen, 2019).

Eğitimin temel işlevlerinden birinin, toplumsal değerleri gelecek nesillere aktarmak olduğu birçok çalışmada ve öğretim programında vurgulanmıştır. Karatay’a (2007) göre; örgün eğitimin bir parçası olan okullarda, değer öğretimi daha etkili bir şekilde yapılabilir. “Çocuğa toplumsal değerler, insan, aile, birey ve yurttaş olma bilinci, kısacası, kültür birikimi, eğitim yoluyla kazandırılabilir” (Erdal, 2009, s. 2). Yıldırım ve Çalışkan’a (2024) göre; Toplumsal yaşamın düzenleyicilerinden biri olan değerler, eğitim sürecinin önemli öğelerinden biridir. Deniz ve Karagöl (2018), okulların toplumun değerlerini çocuklara aktarmada önemli bir paya sahip olduğunu söylemiştir. 2019 Türkçe dersi öğretim programına göre; “Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir” (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019, s. 4). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni’ne (2024) göre; “Türk eğitim sistemi millî bilince sahip bireylerden oluşan bir toplum inşa etmek için ahlaklı, erdemli bireyler yetiştirmeyi amaçlar.” Akbaş (2004) okul programında açık veya örtük olarak kendine yer bulmuş değerleri öğretmenin yine okulun görevi olduğunu söylemiştir. Yapılan çalışmalar ışığında söylenebilir ki eğitim, bireyin değerleri kazanmasında önemli bir yere sahiptir.

Birey ve toplum etkileşim içerisindedir. Birey ne kadar ahlaklı olursa toplumun ahlakı da o kadar yükselecektir. Ağaç yaşken eğilir bağlamında düşünülecek olursa daha çocuk yaşta başlanması gereken değerler eğitimi sayesinde toplumsal huzur sağlanacak, değerler nesilden nesile aktarılacak (Şimşek, 2020), bireyler yaşamlarından mutluluk duyacak, sadece kendisine değil, tüm yaşam formlarına fayda sağlayacaktır (Ulusoy ve Dilmaç, 2020). Toplumlar sahip oldukları bireylerle yaşamını sürdürür. Bu bireyler sayesinde de değerler gelecek kuşaklara aktarılır. Değerlerin devamlılığı bir nevi toplumların devamlılığıdır (Güçlü, 2015). Bu yüzden değerler, bütün toplumlar için önemlidir (Şimşek, 2020). “Çocuklarda kişilik gelişiminin yüzde seksen oranında ilk beş yaşında gerçekleştiğini düşünürsek bu yaşlarda değerler eğitiminin verilmesinin daha uygun olduğu görülmektedir” (Ulusoy ve Dilmaç, 2020, s. 62). Bu nedenle “Çocuklar, toplumların geleceği için son derece önemli bireylerdir” (Erdal, 2009, s. 15). Neslin ve toplumsal varlığın devamlılığının ne kadar uzun olacağı bir noktada çocuklara verilecek değerler eğitime bağlıdır.

Sever (2023), çocuk kitaplarının eğitim yaşamında önemli bir paya sahip olduğunu söyler. Okullarda çocuklarla buluşan hemen tüm derslerde de ders kitapları kullanılır. Türkçe ders kitaplarında da edebî metinlere yer verilir ve bu edebî metinler, ders içeriklerini sezdirmede araç olarak kullanılabilir. Yaylı ve Solak’a (2009) göre; bazı bireyler için tek bir araç yeterli gelirken bazı bireyler için yeterli gelmez. Başka bir araca ihtiyaç duyulur. İşte o zaman da çocuk edebiyatı

ürünlerinden yararlanılır. “Çocuk edebiyatı, çocukların okuması amaçlanarak yazılan edebiyat ürünlerinin toplamını ifade eden bir terimdir” (Şimşek, 2020, s. 9). Sever vd.ne (2020) göre; öğrenciye bilgiyi doğrudan aktarmayan, düşündürten; hayal gücünü genişleten, sorgulatırken eğlendiren çocuk edebiyatı ürünleri ile çocukları buluşturmak, sadece ders kitabındaki metinlerle sınırlandırmamak öğrencilerin okuma kültürü kazanmasını sağlayabilecektir. Çocuklara okuma kültürü ve düş kurma becerisi kazandırma, yaşadığı toplumsal hayatın ilişkilerini tanıtma, toplumsal değerleri sezdirme, dil becerilerini geliştirme, Türkçemizin zenginliklerini tanıtma, kendisini ve çevresini tanımaya olanak sunma (Sever, 2023) gibi özellikleri bulunan çocuk edebiyatı ürünleri, değerler eğitimi bağlamında araç olarak kullanılabilir.

Öztürk ve Destegüloğlu’nun 2022’de yayımlanan çalışmasında çocuk kitapları kültürel aktarım açısından incelenmiştir. Bu çalışmada çocuk edebiyatı yazınsal metnlerinin, çocuklar karakterle özdeşim kurduğu ve empati geliştirdiği için kültür aktarımında aracı rolü üstlendiğini tespit etmiştir. Karatay’a (2007) göre; çocuklar için oluşturulmuş eserlerde çocuk, kendisine ait yaşamından izler bulur. Çocuk, kendisi gibi olan, kendi yaşam çevresine ait olduğunu düşündüğü, kendisi gibi düşünen, hareket eden karakterlerle etkileşim kurar ve onlara güvenir. Bu etkileşim ve güven ona yeni dünyaların kapısını araladığı gibi etkileşim kurduğu karakterin olayları nasıl gördüğüne, problemleri nasıl çözdüğüne, problemler karşısında hangi davranışları sergilediğine bakarak karaktere öykünebilir. Çocuk bu sayede yeni deneyimler kazanmış olur. Çocuğa açıkça saygılı ol, çalışkan ol, arkadaşlarına sevgiyle yaklaş demek yerine; karakterler ve olaylar aracılığıyla çocuğa ne yapıp ne yapmaması gerektiğini buldurabiliriz (Sever, 2023). Bu kadar önemli görevler üstlenmiş olan çocuk edebiyatı yazınsal ürünleri de iyi kurgulanmış ve değerler eğitimi bünyesinde bulunduran nitelikli eserler olmalıdır.

Sever’e (2023) göre çocuk edebiyatı eserleri, ilk çocukluk evresinden başlayarak ergenliğe kadar giden bir süreçte çocukların dilsel, bilişsel, kişisel ve toplumsal açıdan gelişmeleri için fırsatlar oluşturan materyallerdir. Bütüncül bir eğitimi benimsemiş Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde belirtilen bütüncül eğitime dair en kapsamlı amaç da bireyi temel değerlerin çatısında yetiştirmek, hayata hazırlamak; bireyin kendisiyle beraber diğer tüm varlıkların var olmalarında bulunan değeri, varoluşsal bütünlük içerisinde anlamlandırmasıyla hayatı anlamlı hâle getirmektir (MEB, 2024).

Bugüne kadar alan yazında değerler eğitimi bağlamında pek çok çalışma yürütülmüştür (Bulut, K., 2021; Çoban, A., 2022; Özbaşı, S., 2020; Korkutan, K., & Kaplan, K., 2022). Ancak yapılan bu çalışmalar esnasında henüz Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli bulunmadığından incelenecek olan eserler, o dönemin Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer alan kök değerler çerçevesinden incelenmiş olup yapılan bu çalışmaya benzerliği olan başka bir çalışma bulunamamıştır. Bu özelliği sayesinde söylenebilir ki hazırlanan bu çalışma, alan yazınında ilktir.

Çalışmada, çocuk edebiyatı ürünlerinden biri olan L. Frank Baum’un *Oz Büyücüsü* adlı kitabının, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde bütüncül eğitim kapsamında vurgulanan “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profili açısından incelenmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır:

1. L. Frank Baum’un *Oz Büyücüsü* adlı kitabının Dorothy ve diğer ana karakterleri, (Korkuluk, Teneke Adam, Korkak Aslan) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni’nde belirtilen “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profilindeki hangi özellikleri taşımaktadır?

2. L. Frank Baum’un *Oz Büyücüsü* adlı kitabında, “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profili özelliklerinin en çok hangisi / hangileri ön plana çıkmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

L.Frank Baum'un *Oz Büyücüsü* adlı kitabını Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde belirtilen "Yetkin ve Erdemli İnsan" öğrenci profili açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2011, s. 39) göre nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187).

Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. "Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir" (Sak vd., 2021, s. 230) "Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir" (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187)

Verilerin Analizi

Baum'un *Oz Büyücüsü* adlı eserinden toplanan veriler, betimsel analiz yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. "Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır" (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224). Daha önceden belirlenen temalar ise Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde bahsedilen, yetkin ve erdemli insanın sahip olması beklenen özellikler şunlardır: sorgulayıcı, sağlıklı, merhametli, iradeli, estetik, cesaretli, bilge, ahlaklı, vatansever, üretken. Tüm bu özellikler ana başlık olarak verilip her bir ana başlığa da alt başlıklar eklenmiştir.

İradeli	Estetik	Cesaretli	Bilge	Ahlaklı
• İlkeli • Kararlı • İddialı • Kendine güvenen • Sorumluluk alan • Öfkesini kontrol eden	• Olgun • Seçici • Güzelliğe dayalı • Zarif • Sanatsal yeteneklerin i bilen ve kullanan • Ölçülü	• Girişimci • Yiğit ve mert • İnisiyatif alan • Risk alan	• Bağımsız düşünen • Sanat ve kültüre duyarlı • Belagat sahibi • İlme ulaşan • Bilgilerini paylaşan	• Haklarında saygı duyan • Adil • Tabiata ve toplumsal sorunlara duyarlı • Saygılı • Güvenilir • Doğru • Dürüst

Şekil 1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde yetkin ve erdemli insanların sahip olması beklenen özellikler (MEB, 2024, s. 8-10)

Vatansever	Üretken	Sorgulayıcı	Sağlıklı	Merhametli
• Bayrağını seven • Vatanını, milletini seven ve savunan • Türkçeye sahip çıkan • Gelişmiş bir devlet bilincine sahip olan • Ülke çıkarlarını üstün tutan • Milli kültürüne ve manevi değerlerine bağlı • Vatandaşlık hak ve sorumluluklarını bilen	• Hayal ve hedefleri olan • Öğrenmeye istekli • Çalışkan • Azimli ve sabırlı • İletişime ve dayanışmaya açık • Yaratıcı	• Meraklı • Eleştirel düşünen • Araştırmacı • Esnek • İşbirliği yapan • Problem çözen	• Sağlıklı beslenen • Düzenli uyuyan ve dinlenen • Düzenli spor ve egzersiz yapan • Temiz • Bağımlılıktan kaçan • Bağımlılıkla mücadele eden • Manevi sağlığını koruyan	• Şefkatli • Affedici • İyiliksever • Yardımsever • Paylaşımçı • Sevecen

Şekil 2. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni’nde yetkin ve erdemli insanların sahip olması beklenen özellikler (MEB, 2024, s. 8-10)

Etik Kurul İzni

Etik kurul iznine ihtiyaç yoktur.

Bulgular

Yapılan araştırmada *Oz Büyücüsü* adlı kitap, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni’nde belirtilen “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profilindeki özellikler açısından incelenmiştir. Bu bölümde ortaya çıkan bulgular iki başlıkta verilmiştir. Bu iki başlık araştırma amacıyla belirtilen araştırma sorularından oluşmuştur. İlk başlıkta *Oz Büyücüsü*’ndeki ana karakterlerin (Dorothy, Korkuluk, Teneke Adam, Korkak Aslan) Maarif Modeli’nde belirtilen “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profilindeki özelliklerin hangilerini taşıdıklarına bakılmıştır. Bu sebeple ilk ana başlık, karakter alt başlıklarına bölünerek verilmiştir. Karakterlerin veriliş sırası, karakterlerin kitapta ortaya çıkış sırasıdır. İkinci başlıkta ise kitapta en çok hangi özelliklerin ön plana çıktığına dair bulgulara yer verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda sadece ön plana çıkan özellikler değil, tüm özellikler görülme sıklığına göre çoktan aza doğru sıralanmıştır.

Karakterler ve Özellikleri

Dorothy

Kitap ana karakterlerinden biri olan Dorothy’de sırasıyla en çok: sorgulayıcı (25), estetik (19), merhametli (18), sağlıklı (12), iradeli (5); en az ise cesaretli (4), bilge (3), üretken (3), ahlaklı (2), vatansever (1) özellikleri görülmüştür. Sorgulayıcı özelliğiyle ön plana çıkan Dorothy karakteri, karşılaştığı olaylar ve durumlar karşısında sık sık sorular sorarak içinde bulundukları durumu anlamlandırmaya, tanımlamaya çalışır. Sorunları ve konuları anlamaya çalışarak çözüm yolu bulunmasının önünü açmaktadır. Oz’la tanışmadan evvel arkadaşlarıyla beraber bir ailenin evine misafir olurlar. Dorothy ev halkına Oz hakkında sorular sorarak ne ile karşılaşacaklarını önceden anlamaya çalışmak ister.

Sorgulayıcı: “Neye benziyor? diye sordu kız” (Baum, 2023, s. 55).

Estetik: Yol boyunca yürürken, etrafındaki kırsal alanın ne kadar da güzel olduğunu görüp şaşırıyordu (s. 12)

Merhametli: “Senin için ne yapabilirim?” diye sordu kız şefkatle, adamın sesindeki hüznünden etkilenmişti. (s. 24)

Dorothy, estetik özelliğinde verilen alt başlıklardan en çok zarif özelliğine sahiptir. Bu özelliği ile çevresindekilere nazik bir iletişim şekliyle yaklaşır, sık sık teşekkür eder. Bir diğer ön plana çıkan özelliği merhametlide ise yardımsever oluşu dikkat çeker. Hatta Korkuluk ile karşılaşması da bu özelliği sayesinde olmuştur. Kitabın ilk sayfalarında (s. 15) Oz’un şehrine giderken Korkuluk’a rastlamış, kendisinden yardım isteyen Korkuluk’a hiç tereddüt etmeden yardım etmiş, onu hareket etmesini engelleyen direktan kurtarmıştır.

Korkuluk

Ana karakterlerden bir diğeri olan Korkuluk’ta sırasıyla en çok: üretken (11), estetik (10), iradeli (7), cesaretli (6), sorgulayıcı (6); en az ise merhametli (4), ahlaklı (3), bilge (2), sağlıklı (1) özelliklerine rastlanmıştır. Hiç rastlanmayan özellik ise vatanseverliktir. Korkuluk’un üretken özelliklerinden en çok yaratıcılığı ön plana çıkmaktadır. Kendisi Oz’dan beyin isteyecek olmasına rağmen ekibi ne zaman bir problemle karşılaşsa çözüm fikri ilk Korkuluk’tan gelir.

Üretken: Korkuluk da ne yapacağına karar verdi. “Samanımı çıkar ve küçük kızın, köpeğin ve aslanın üzerine ört.”, dedi Teneke Adam’a “Böylece arılar onları sokamaz.” (Baum, 2023, s. 74)

Estetik: İşte karşınızda Korkuluk, eskisi kadar iyi görünüyor ve onu kurtardıkları için teşekkür üstüne teşekkür ediyordu (s. 83)

Aslan’ın zehirli gelinciklerden bayılması olayında onu oradan taşımak ve kurtarmak için Teneke Adam’a bir yük arabası yapmasını söyler (s. 49). Kansas’a gitmek isteyen Dorothy’nin çölü aşması gerekir ancak orayı geçmek mümkün değildir. Bu durumla karşı karşıya kaldıklarında çözüm yine Korkuluk’tan gelir ve onları uçarak oradan geçirebilecek olan Kanatlı Maymunlar’ı çağırma fikrini öne sürer (s. 110). Yine ön plana çıktığı özelliklerinden biri olan estetik özelliği ile tıpkı Dorothy’de olduğu gibi Korkuluk da sık sık teşekkür eder, çevresindekilere minnettar kalır.

Teneke Adam

Teneke Adam’da sırasıyla en çok: estetik (10), sorgulayıcı (9), iradeli (7), merhametli (6), ahlaklı (5), üretken (5); en az ise bilge (3), cesaretli (3), sağlıklı (1) özelliklerine rastlanmıştır. Hiç rastlanmayan özellik ise vatanseverliktir. Teneke Adam’da estetik özelliğinde verilen alt başlıklardan en çok zarif özelliği parlamaktadır. Kendisi Oz’dan bir kalp istiyor olmasına rağmen hem oldukça duygusaldır hem de çevresindekilerle nazik bir iletişim kurmaktadır. Kendisine kalp veren Oz’a duygularını şu şekilde ifade etmektedir:

Estetik: “Sana minnettarım, bu iyiliğini hiç unutmayacağım” (Baum, 2023, s. 103).

Estetik özelliğinden sonra kendisinde sıklıkla görülen özellik, sorgulayıcıdır. Sorgulayıcı dediğimizde aklımıza meraklı olmak, soru sormak gelse de Maarif Modeli’nde sorgulayıcı ana başlığı altında iş birliği yapabilen alt başlığı da verilmiştir ki bu özellik Teneke Adam için çok uygundur. Kendisi sürekli takım arkadaşlarını kurtaracak hamlelerde bulunur ve kendisine verilen görevi, sorumluluğu hemen yerine getirir. Oz’a giden yolda sürekli engellerle karşılaşan ekibimiz bir seferinde büyük bir hendekle karşılaşır. Bu hendeği nasıl geçeceklerini Korkuluk bulur ve hemen Teneke Adam’dan baltasıyla ağacı kesip hendeğin üstüne koyarak köprü yapmasını ister. Teneke Adam hemen işe koyulur (s. 38). Başka bir problemde de bayılan Aslan’ı kurtarmak için bir yük arabası yapar.

Sorgulayıcı: Teneke Adam hemen ağaçlıklara gidip işe girişti, kısa sürede kestiği dallardan bir araba yaptı. Büyük bir ağaç kütüğünden kestiği parçalarla da dört tekerlek yaptı ve bunları tahta çivilerle arabaya tutturdu. O kadar hızlı çalışmıştı ki fareler gelmeye başladıklarında araba çoktan hazırdu (s. 50)

Korkak Aslan

Kitapta ortaya çıkan son ana karakterimiz Korkak Aslan'da sırasıyla en çok: cesaretli (10), estetik (6), iradeli (5) özellikleri görülür. En az görülenler de sorgulayıcı (3), üretken (3), bilge (2), merhametli (2), özellikleridir. Aslan'da açıkça görülmeyen özellikler ise ahlaklı ve vatanseverdir. Aslan, korkak ön adına sahip ve kendisini korkak olarak nitelendiren bir karakterdir. (Baum, 2023, s. 31) Buna rağmen kitapta devamlı arkadaşlarını korumaya çalışırken görülmektedir. Aslan'da en çok cesaretli özelliğinin alt başlıklarından olan yiğit ve mert özelliği parlamaktadır. Bu özelliğinin fark edildiği olaylardan biri şudur:

Cesaretli: “Ama sonra aslan şiddetli bir kükreyişle önlerine atlandığında zavallı Kırpıklar öyle korktular ki tüm hızlarıyla koşarak kaçtılar” (s. 75).

Cesaretli özelliğinden sonra Aslan'da sıklıkla görülen bir diğer özellik, estetikdir. Karşılaştığı kişiler, Korkak Aslan'ı ormanların kralı diye nitelendirir (s. 31). Oysaki o, bu özelliği ile övünen, büyüklenen biri olarak değil de bazen zarif özelliğiyle bazen de güzelliğe duyarlı olma özelliğiyle çıkar okurun karşısına.

Estetik: “Bu orman harika, dedi aslan etrafına neşeyle bakarak! Daha önce böyle güzel bir yer görmemiştim.” (s. 123)

“Yetkin ve Erdemli İnsan” Öğrenci Profilindeki Özelliklerin Görülme Sıklığı

Maarif Modeli'nde yer verilen “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profilindeki özelliklerin *Oz Büyücüsü* kitabında görülme sıklığının çoktan aza doğru sıralanışı; estetik (45), sorgulayıcı (45), merhametli (30), iradeli (24), cesaretli (23), üretken (22) sağlıklı (16), ahlaklı (10), bilge (10), vatansever (1) şeklindedir.

Estetik ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: zarif (29), güzelliğe duyarlı (14), olgun (2), seçici, ölçülü, sanatsal yeteneklerini bilen ve kullanan özellikleri ise hiç görülmemiştir. “Sana minnettarım, bu iyiliğini hiç unutmayacağım” (Baum, 2023, s. 103).

Sorgulayıcı ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Meraklı (17), araştırmacı (10), iş birliği yapabilen (10), problem çözen (5), eleştirel düşünen (2) ve en az görülen ise esnek (1) şeklindedir. “Neşe benziyor? diye sordu kız.” (s. 55)

Merhametli ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Yardımsever (11), şefkatli (8), paylaşımcı (5), sevecen (4), iyiliksever özelliğine ise açıkça rastlanamamıştır. Karakterlerin iyilik yapmaktan mutluluk duyduğu açıkça ifade edilmemiştir. “Senin için ne yapabilirim?” diye sordu kız şefkatle, adamın sesindeki hüznünden etkilenmişti. (s. 24)

İradeli ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Kararlı ve iddialı (11), sorumluk alan (7), kendine güvenen (6), tutarlı, ilkeli, öfkelerini kontrol eden özelliklerine ise hiç rastlanamamıştır. Bu Dorothy'yi biraz endişelendirse de Kansas'a geri dönebilmesi için yalnızca Oz'un yardım edebileceğini bildiğinden kararından vazgeçmedi (s. 14)

Cesaretli ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Girişimci (7), yiğit ve mert (7), inisiyatif alan (6), risk alan (2), destekleyici (1) şeklindedir.

“Ama sonra aslan şiddetli bir kükreyişle önlerine atlandığında zavallı Kırpıklar öyle korktular ki tüm hızlarıyla koşarak kaçtılar.” (s. 75)

Üretken ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Yaratıcı (12), azimli ve sabırlı (4), hayal ve hedefleri olan (4) iletişime ve dayanışmaya açık (2), çalışkan, öğrenmeye istekli özelliklerine ise rastlanmamıştır. Korkuluk da ne yapacağına karar verdi. “Samanımı çıkar ve küçük kızın, köpeğin ve aslanın üzerine ört.”, dedi Teneke Adam’a “Böylece arılar onları sokamaz.” (s. 74)

Sağlıklı ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Temiz (6), düzenli uyuyan ve dinlenen (5), sağlıklı beslenen (5) düzenli spor ve egzersiz yapan, bağımlılıktan kaçınan ve bağımlılıkla mücadele eden, manevi sağlığını koruyan özelliklerine ise rastlanmamıştır. Onu asıl endişelendiren ekmeğinin bitmek üzere olmasıydı, kendisi ve Toto bir öğün daha yedikten sonra hiç kalmayacaktı. Teneke Adam ya da Korkuluk’un bir şey yemeye ihtiyaçları yoktu, ama kendisi teneke ya da samandan yapılmadığından yemek yemeden uzun süre yaşayamazdı (s. 28)

Ahlaklı ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Saygılı (7), güvenilir (2), tabiata ve toplumsal sorunlara duyarlı (1), başkalarının haklarına saygılı, doğru, dürüst özelliklerine açıkça rastlanmamıştır. Bunun üzerine farelerin kraliçesi başını bir çimen öbeğinin altından uzatıp korku dolu bir sesle sordu, "Bizi ısırmayacağına emin misin?" "Ona izin vermem," dedi Teneke Adam, "bu yüzden korkmayın." (s. 48)

Bilge ana başlığında bulunan alt başlıkların çok görülenden az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Belagat sahibi (7), bilgilerini paylaşan (3), bağımsız ve özgür düşünen, ilme ulaşan, estetik duyarlılık sahibi özelliklerine ise rastlanmamıştır. "Bu yol ormana giriyorsa çıkışı da olması gerekir." dedi Korkuluk, "ve sonunda Zümrüt Şehir olduğuna göre bu yolu takip etmeliyiz." (s. 20)

Vatansever ana başlığında bulunan alt başlıkların en çok görülenden en az görülene doğru sıralanışı ise şöyledir: Millî kültürüne ve manevi değerlerine bağlı (1), bayrağını seven, Türkçeye sahip çıkan, vatanını ve milletini seven ve savunan, gelişmiş bir devlet bilincine sahip olan, ülke çıkarlarını üstün tutan, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını bilen özelliklerine rastlanmamıştır. Evlerimiz ne kadar kasvetli ve gri olursa olsun, biz etten ve kemikten yapılmış insanlar çok güzel de olsa başka bir ülkede yaşamaktansa kendi topraklarımızda olmayı tercih ederiz. İnsanın evi gibisi yoktur (s. 18)

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Değerlerin öğretiminde çocuk edebiyatı ürünleri araç olarak kullanılmaktadır. Çocukların karakterle kurduğu etkileşim sayesinde çocuğun dünyasına ulaşmak daha etkili olabilmektedir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulara göre Maarif Modeli’nde belirtilen “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profilindeki özelliklerin tüm ana başlıklarına kitapta rastlanmıştır. Ana başlıklarda verilen bazı alt başlıklara ise rastlanılmamıştır. Alt başlıkların birçoğuna rastlanılmamış olması, *Oz Büyücüsü* adlı kitabın, özellikler bakımından zengin olmadığını göstermez. Eser okura, öğrenci profilinde belirtilen özellikler bakımından zengin bir içerik sunar.

Yapılan literatür taramalarında *Oz Büyücüsü* adlı kitabın sıklıkla çeviri çocuk edebiyatı bağlamında incelendiği görülmüştür. (Aslankabaklı, 2009; Nergis ve Aslankabaklı, 2015) *Oz Büyücüsü* adlı kitabın, “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profilindeki özellikler bağlamında daha önce incelenmediği de görülmüştür. Aynı şekilde “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profilindeki özellikler bağlamında incelenmiş bir çocuk edebiyatı ürünü olmadığı da tespit edilmiştir. Maarif Modeli daha yeni uygulanmaya başlamış bir çerçeve olduğu için alan yazınında benzerleriyle bir kıyas yapmak mümkün

olmayacaktır. Bu sebeple hazırlanan bu çalışma, sonraki çalışmalar için örnek teşkil edebilecektir. Maarif Modeli'nden önce çocuk edebiyatı ürünleri değerler eğitimi bağlamında incelenirken, dönemin öğretim programlarında belirtilen kök değerler temel alınarak incelenmişlerdir. Örnek verilecek olursa *Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler Çerçevesinde Aytül Akal Masallarının İncelenmesi* adlı çalışmada (Özbaşı, 2020), Aytül Akal'ın *Masal Masal* adlı eserinden alınan 58 masalın incelenmesi sonucunda “adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” kök değerlerin tamamını içerdiğine ulaşılmıştır.

Oz Büyücüsü adlı kitabın, “Yetkin ve Erdemli İnsan” öğrenci profilinde belirtilen özellikleri taşıdığı anlaşılmıştır. Öğretim Programları Ortak Metni'nde, “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin nihai hedefi, yetkin ve erdemli insanlar yetiştirmektir.” şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 2024, s. 5). Bu hedefe ulaşmada *Oz Büyücüsü* adlı kitap, çocuklara karakterlerin örnekliğinde güzel ve faydalı bir eser olarak tavsiye edilebilir. Karakterlerin tanıştıkları ilk andan itibaren ekip olarak çalışması, hedeflerine ulaşmak için azim göstermeleri, vazgeçmemeleri; birbirlerine karşı zarif davranışlar sergilemeleri, dostça yaklaşımları çocuklara iyi bir örnek teşkil etmektedir. Her bir ana karakter, Dorothy, Korkuluk, Teneke Adam ve Korkak Aslan kendi özelinde öğrenci profilindeki belli özellikleri taşıyarak çocuklara faydalı birer örnek olabilecektir.

Kaynaklar

- Akbaş, O. (2004). Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademede gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aslankabaklı, G. U. (2009). Fantastik çocuk kitabı çevirilerine bir bakış: *Oz Büyücüsü* örneği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutulu'nun 'Merhaba Sevgi' adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (57), 248-272.
- Çoban, A. (2022). Gülten Dayıoğlu'nun bambaşka bir ülke Amerika'ya yolculuk adlı gezi kitabının kök değerler bağlamında incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 62-71. <https://doi.org/10.29065/usakead.1051875>
- Deniz, K., & Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255.
- Erdal, K. (2009). Eğitim değerleri açısından çocuk kitapları, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E Dergisi*, (17), 1-18.
- Erdal, K. (2019). Çocuk oyunlarında değerler eğitimi, *IJHAR Uluslararası Hakemli İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 53-59.
- Güçlü, M. (2015). Türkiye'de değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 720-732.
- Güneş, F. (2015). *Değerler eğitiminde yaklaşım ve modeller* [Bildiri sunumu]. Eğitimde Gelecek Arayışları: Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlâk ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Ankara.
- Karatay, H. (2007). *Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri* [Bildiri sunumu]. 38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi'nde sunulmuştur, Ankara.

- Korkutan, K., & Kaplan, K. (2022). Çocuk kalbi isimli çocuk romanının Türkçe dersi öğretim programı'nda yer alan kök değerler açısından incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 545-563. <https://doi.org/10.21547/jss.101389>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni*. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- Nergis, D. A., & Aslankabaklı, G. U. (2015). “Oz Büyücüsü” örneğinde fantastik çocuk kitabı çevirisi üzerine. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 3(1), 68-84.
- Özbaşı, S. (2020). Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 178-192.
- Öztürk, B. K., & Destegüloğlu, B. (2022). Çocuk kitaplarının kültürel aktarım açısından incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 214-235.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Sever, S., Kaya, Z., & Aslan, C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Tudem.
- Sever, S. (2023). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem.
- Şimşek, Ş. (2020). Çocuk edebiyatında değerler eğitimi. Şahin Şimşek & Funda Bulut (Ed.). *Çocuk edebiyatı yazarlarının kaleminden değerler eğitimi* içinde. Akademisyen Kitabevi.
- Tekinşen, A. B. (2019). *TRT Çocuk Dergisinde yer alan edebî metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2020). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Yaylı, D., & Solak, M. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 444-453.
- Yıldırım, Y., & Çalışkan, A. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli'nin 21. yüzyıl insan profili açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 204-220. <https://doi.org/10.55605/ejedus.1548121>

Extended Abstract

This study aims to examine The Wizard of Oz, a seminal work of children's literature by L. Frank Baum, within the framework of the Türkiye Century Education Model and its emphasis on cultivating a “Competent and Virtuous Human” profile. Specifically, it explores how the novel's main characters Dorothy, the Scarecrow, the Tin Man, and the Cowardly Lion reflect the attributes outlined in this model and which characteristics are most prominently featured throughout the book.

A literature review reveals that The Wizard of Oz has frequently been analyzed in the context of translated children's literature. However, no previous study has examined this literary work in relation to the Türkiye Century Education Model or its conceptualization of a “competent and virtuous person.”

B e z g e k Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi, 4(1), 2025, 11-21, TÜRKİYE

Thus, this research contributes a novel perspective to the field, addressing a previously unexplored dimension in children's literature studies.

Values form the foundation of social life (Güneş, 2015). Meanwhile, the individual finds meaning within social structures, and education serves as the bridge between these two domains. Education integrates individuals with societal values and is crucial for transmitting cultural and moral principles (Tekinşen, 2019). Societies sustain their existence through individuals, and these individuals, in turn, ensure the continuity of values across generations. As Güçlü (2015) states, the preservation of values is essential for the longevity of societies. In this regard, Erdal (2009, p. 15) emphasizes the importance of children, asserting that "children are fundamental to the future of societies." The long-term survival of civilizations depends on the values instilled in children.

Children's literature plays a significant role in this transmission process. Şimşek (2020, p. 9) defines children's literature as "the body of literary works written with the intention of being read by children." Sever (2023) further underscores its educational importance, stating that children's books enhance literacy, stimulate imagination, introduce social dynamics, foster sensitivity to cultural values, improve language skills, and help children understand both themselves and their environment. As such, children's literature serves as an effective tool for value transmission. Karatay (2007) suggests that children find traces of their own lives in literary works designed for them. They connect with characters who reflect their own thoughts, emotions, and behaviors, building trust and empathy. This identification process allows children to observe how characters navigate challenges, solve problems, and interact with others, ultimately shaping their own experiences and moral development.

The research employs a qualitative research method, utilizing document analysis as the primary data collection technique. Document analysis is widely used in qualitative research and can function as a standalone method or in combination with other approaches (Yıldırım & Şimşek, 2011, p. 187). Given the study's objective, *The Wizard of Oz* was systematically examined through descriptive analysis based on predetermined themes. The analysis focused on key attributes outlined in the Türkiye Century Education Model's student profile: inquisitive, healthy, compassionate, decisive, aesthetic, courageous, wise, ethical, patriotic, and productive. Each main category was supplemented with relevant subcategories derived from the curriculum framework.

The findings suggest that *The Wizard of Oz* aligns with all the overarching categories of the "Competent and Virtuous Human" profile. However, certain subcategories within these broader traits were not explicitly represented. This indicates that the book successfully embodies the fundamental characteristics outlined in the educational model, although some specific aspects may be less emphasized. The narrative's emphasis on teamwork, perseverance, mutual support, and determination aligns well with the model's objectives. From the moment the characters meet, their collective journey reflects values such as resilience, collaboration, and moral integrity, providing positive examples for young readers.

The literature review confirms that *The Wizard of Oz* has been widely analyzed as a work of translated children's literature. However, no prior study has investigated its alignment with the Türkiye Century Education Model and the "Competent and Virtuous Human" profile. This study, therefore, represents a unique contribution to the literature, offering a fresh perspective on the role of children's literature in value education.